

EXPEDITIE NEDERLANDS

Arnoud Kuijpers

Over de auteur

ARNOUD KUIJPERS

is leerkracht Nederlands aan het Candea College in Duiven, Nederland.

De grote hoeveelheid lessen, een oninspirerende methode en ongemotiveerde leerlingen. Dat was de situatie toen mijn collega Rutger Cornelissen en ik in juni 2015 met de directie van onze scholengemeenschap Quadraam rond de tafel zaten en de volgende vraag kregen: "Wat zouden jullie in de huidige onderwijspraktijk willen veranderen?" Sinds ik op het Candea College in Duiven als docent Nederlands werk, zijn Rutger en ik altijd bezig geweest met het ontwikkelen en verbeteren van ons vak. We hebben onze eigen visie op het onderwijs en zijn er allebei van overtuigd dat Nederlands beter en leuker kan. We willen uit die 'lessenfabriek' stappen en betekenisvoller onderwijs geven. Ons antwoord op de bovenstaande vraag was dan ook: "Geef ons de ruimte om het vak Nederlands in één jaarlaag volledig in te richten zoals wij dat willen." En zo geschiedde: dit schooljaar zijn we met havo 3 (in Vlaanderen te vergelijken met het derde jaar tso) begonnen met 'Expeditie Nederlands'. Mijn droom werd werkelijkheid!

TOETSCULTUUR

Vraag eens aan een willekeurige leerling hoeveel toetsen hij in een week heeft. Je schrikt je wezenloos. Maar de vervolgvraag is wellicht nog belangrijker: wat heb je van die toetsen geleerd? We

geven op dit moment les in een systeem waarin leerlingen worden afgerekend door toetsen, in plaats van dat ze leren uit hun behaalde resultaten. Bij Expeditie Nederlands zijn we daarom formatief gaan toetsen. Dat houdt in dat leerlingen tussentijdse toetsen maken en zichzelf net zo lang verbeteren totdat ze de stof beheersen. Een toets kan daarbij het eindstation zijn, maar dat hoeft niet per se. Om deze ontwikkeling te stimuleren hebben we de cijfers losgelaten. Het geven van cijfers werkt alleen maar averechts. Leerlingen kunnen per onderdeel 'in ontwikkeling', 'in orde' of 'uitstekend' zijn. We willen uiteindelijk dat de mindset van onze leerlingen verandert. We streven ernaar dat een leerling het maken van fouten omarmt, om vervolgens continu bezig zijn met het verbeteren van zichzelf.

DE PRAKTIJK

Wellicht herken je het: dag in, dag uit sta je voor de klas en heb je een gejaagd gevoel omdat je er een grote hoeveelheid lesstof doorheen moet jagen. Dat moest echt anders! Daarom zijn we gaan kijken naar wat nu echt belangrijk is voor onze leerlingen. En dat betekende: schrappen! Uiteindelijk hebben we samen met zes collega's Nederlands gekeken naar wat de basiskennis voor een havo 3-leerling zou moeten zijn.

We vonden snel overeenstemming over wat de basis van Expeditie Nederlands in havo 3 zou worden. Leerlingen doen dit jaar uiteindelijk dus minder, maar wat ze doen, moeten ze beter doen. Dat betekent dat we onze lessen met deze basis beter, uitdagender en levendiger hebben gemaakt. Zo hebben we bij werkwoordspelling ingezet op differentiatie. Uiteindelijk heeft die ingreep z'n vruchten afgeworpen, want vrijwel iedereen heeft het gewenste niveau (80% = goed!) gehaald. Dat niveau is overigens veel hoger dan we normaal in het derde jaar bereiken. Bij grammatica ontdekten de leerlingen spelenderwijs welke functies een persoonsvorm kan hebben. Ze maakte daar (als toets) zelf een instructiefilmpje van.

PROJECTEN

Maar alleen met dergelijke basiskennis kom je niet ver in onze dynamische en complexe maatschappij. Daarom vullen we de overige tijd in met projecten waarbij leerlingen verschillende en nieuwe vaardigheden combineren. Om de stof nog betekenisvoller aan te bieden, nodigen we verschillende gastsprekers uit en gaan we met onze leerlingen op pad. Project Fictie hebben we net achter de rug. Daarbij kwam auteur Lisa Weeda vertellen hoe het is om schrijfster te zijn. Leerlingen lazen tijdens

dit project allerlei korte verhalen en moesten zelf literaire begrippen uitlegen in de vorm van een animatie. Deze animaties werden voorafgaand aan de lessen bekeken, waarbij de inhoud in de les direct moest worden toegepast op een nieuw kortverhaal. Op dit moment zijn onze leerlingen bezig met Project Nederlandstalige Muziek. Leerlingen analyseren Nederlandstalige muziek aan de hand van rijmschema's, verschillende soorten rijm, beeldspraak en stijlfiguren. Muzikante Zippora Tieman heeft tijdens een gastcollege laten zien welke keuzes zij maakt bij het schrijven van een liedje. Heerlijk dat onze leerlingen tijdens dit project zelfstandig en enthousiast aan het werk zijn!

REACTIES VAN LEERLINGEN EN OUDERS

Natuurlijk is een heldere en eerlijke communicatie met leerlingen en ouders een cruciale randvoorwaarde voor het slagen van Expeditie Nederlands. Tijdens de kennismakingsavond van havo 3 hebben we aan de ouders uitgelegd wat we dit jaar met Nederlands doen. Daarna zijn we elke mentorklas langsgedaan om persoonlijke vragen te beantwoorden. Ouders waren over het algemeen erg enthousiast omdat ze van hun kinderen al positieve geluiden hadden gehoord. Voor de kerstvakantie hebben alle 120 leerlingen uit havo 3 een enquête ingevuld. Uit die resultaten blijkt dat het overgrote deel met plezier naar leerzame lessen Nederlands gaat. De meerderheid mist het boek niet, vindt de lessen anders, leuker en uitdagender en is positief om zonder cijfers te werken. Wat er echt met kop en schouders bovenuit steekt, is de tevredenheid over de manier van toetsen. Leerlingen ervaren veel minder stress en hebben het gevoel dat ze fouten mogen maken om-

dat ze er niet direct op worden afgerekend. Ze weten dat ze de ruimte hebben zichzelf te verbeteren, net zolang tot ze een bepaalde vaardigheid in de vingers hebben. Een leerling verwoordde het erg mooi: "Vorig jaar werd je beoordeeld of je iets kent, nu of je iets kan."

DEELECONOMIE

De belangstelling voor Expeditie Nederlands is groot. Op de Facebookgroep die we speciaal hebben aangemaakt, volgen meer dan 700 docenten uit Nederland en Vlaanderen wat we doen. In die groep delen we al het materiaal dat we maken en vragen we om feedback en input als dat nodig is. We willen op deze manier stimuleren dat de manier van lesgeven bij Expeditie Nederlands ook op andere scholen geïntegreerd kan worden. In principe is alles uitgedacht en ligt al ons materiaal klaar om door jou gebruikt en aangepast te worden. We zouden het super vinden als je het aan zou durven om iets nieuws te proberen! Dus schroom niet: mail ons, kom kijken en laat je inspireren.

TEVREDENHEID

Wij zijn tot nu toe erg tevreden met Expeditie Nederlands. Natuurlijk lopen we tegen tijdsdruk aan, met als gevolg dat we tot op het allerlaatste moment bezig zijn ons lesmateriaal te maken. Daarnaast moeten we volgend jaar nog meer tijd en ruimte in het lesprogramma creëren door (opnieuw) keuzes te maken. Ook willen we verdere stappen zetten als het gaat om formatief evalueren, om het leerproces nog meer bij de leerlingen te leggen. Er is dus nog genoeg te doen, want voor ons gevoel kan alles nog veel beter, sprankelender en uitdagender. Maar leerlingen merken daar niks van, en in de lessen draait het als een tierelier. Ik merk dat ik gemotiveerdere leerlingen in de klas heb, die

erop gebrand zijn alle vaardigheden te beheersen. Ze weten dat ze niks kunnen compenseren, maar dat ieder onderdeel van Expeditie Nederlands gehaald moet worden. Het zegt volgens mij genoeg dat sommige leerlingen na schooltijd om extra uitleg vragen omdat ze zichzelf willen verbeteren!

TOEKOMST

Volgend jaar willen we Expeditie Nederlands in ieder geval continueren in havo 3. Daarnaast zouden Rutger en ik het graag ook in vwo 3 introduceren en verder gaan met havo 4. Als we het uiteindelijk voor elkaar krijgen een doorlopende leerlijn te creëren, is ons doel meer dan bereikt. Het is veel werk, maar het levert ook veel energie op. Dit is in ieder geval het soort onderwijs waar mijn onderwijshart warm van wordt. En hoewel we nog veel kunnen verbeteren (leerlingen en collega's zetten ons terecht vaak aan het denken), zijn we meer dan trots op wat we dit jaar hebben neergezet!

*Filmpjes
en links op
onze website*

In deze bijdrage verwerkte de auteur van tal van links naar filmpjes, websites en zijn Facebookgroep rond 'Expeditie Nederlands'. Omdat aanklikken op papier nogal moeilijk gaat, vind je al die links op onze website: www.tijdschriftfons.be.